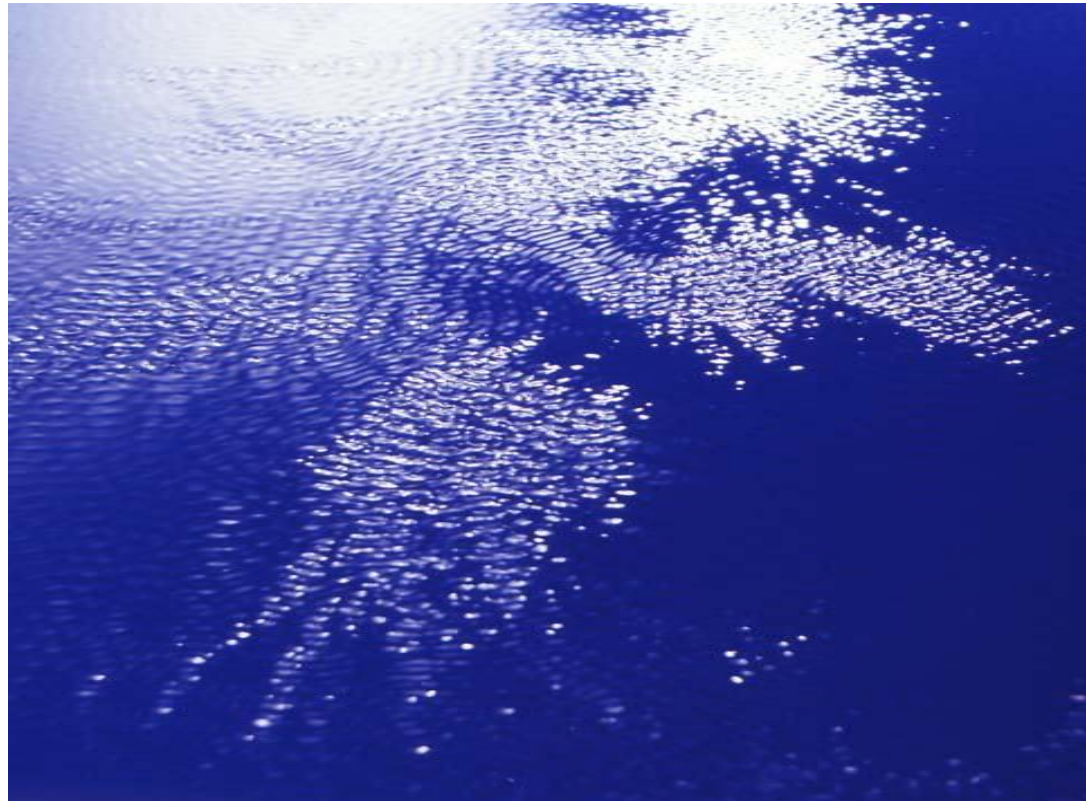

ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

*Γιώργος Δ. Μπαλαμώτης
Σχολικός Σύμβουλος 9ης Περιφέρειας Ε.Α.Ε.*

ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

- Διάχυτες $\longrightarrow$ εμφανίζονται κατά την περίοδο της ανάπτυξης και επηρεάζουν σφαιρικά την ανάπτυξη του ατόμου
- Διαταραχή $\longrightarrow$ απόκλιση από την αναμενόμενη τυπική ανάπτυξη

ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Παρατηρούνται εκπτώσεις:

- Αμοιβαίες κοινωνικές συναλλαγές
- Επικοινωνία
- Γενική συμπεριφορά (π.χ. στερεοτυπίες, διασπαστικές αντιδράσεις)
- Ενδιαφέροντα
- Δραστηριότητες

ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

- Αυτιστική διαταραχή
- Asperger
- Rett
- Παιδική Αποδιοργανωτική Διαταραχή
- Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή μη Προσδιοριζόμενη Αλλιώς

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Προσοχή-Εστίαση προσοχής

- Εστίαση προσοχής-βλεμματική επαφή
- Διάσπαση προσοχής
- Ελάχιστη ή υπερβολική ενασχόληση με ορισμένα αντικείμενα

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Προφορικός λόγος

- Ηχολαλία
- Ακατάληπτη άρθρωση
- Ακατάλληλοι κυματισμοί φωνής
- Ακατάλληλη ένταση φωνής
- Ασυνάρτητος λόγος
- Επαναληπτικός λόγος

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Κοινωνικές και συναισθηματικές εκδηλώσεις

- Αποφυγή ή άρνηση σωματικής επαφής
- Αποφυγή ή άρνηση κοινωνικής επαφής/επικοινωνίας
- Έλλειψη ενδιαφέροντος για συνομηλίκους ή άλλους ανθρώπους
- Έλλειψη πρωτοβουλιών επικοινωνίας και ανταπόκρισης σε κοινωνικές συναλλαγές

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Κοινωνικές και συναισθηματικές εκδηλώσεις

- Απάθεια σε ερεθίσματα που προκαλούν φόβο
- Εκδήλωση φόβου σε ερεθίσματα που συνήθως δεν προκαλούν φόβο
- Απάθεια ή υπερβολική αντίδραση στον αποχωρισμό από τη μητέρα
- Συναισθηματικές εκφράσεις που δηλώνουν απάθεια ή είναι ακατάλληλες σε σχέση με το περιβάλλον και τις συνθήκες

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Παιχνίδι

- Ιδιόρρυθμη χρήση παιχνιδιών
- Αποχή από συμβολικό παιχνίδι
- Αποχή από δυαδικό ή ομαδικό παιχνίδι με συνομηλίκους
- Υπερβολική προσκόλληση σε ορισμένα παιχνίδια
- Ενδιαφέρον για πολύ περιορισμένο αριθμό παιχνιδιών

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Αισθητηριακή επεξεργασία

- Ιδιόρρυθμη επεξεργασία οπτικών ερεθισμάτων (π.χ. απλανές βλέμμα)
- Αδιαφορία ή υπερβολική αντίδραση σε ακουστικά ερεθίσματα
- Αδιαφορία ή υπερβολική αντίδραση σε απτικά ερεθίσματα
- Υπερευαισθησία – ιδιόρρυθμες αντιδράσεις σε ορισμένες γεύσεις και οσμές

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

Γνωστικές λειτουργίες

- Νοητική υστέρηση
- Ασταθής μάθηση
- Αναπτυξιακά χάσματα στους γνωστικούς τομείς
- Μαθησιακή παλινδρόμηση

ΑΥΤΙΣΜΟΣ (spectrum disorder)

«Πλεονασμοί» στη συμπεριφορά

- **Διασπαστική συμπεριφορά:** Εκρήξεις θυμού, αυτοτραυματισμοί, ανυπακοή, επιθετικότητα
- **Στερεοτυπίες:** σε οπτικά ερεθίσματα, στην ομιλία, στην οσμή, στη γεύση, στην αφή, στην κίνηση, τελετουργίες
- **Ικανότητες:** Απομνημόνευση, αριθμητική ικανότητα, υπερλεξία, επιδεξιότητα σε παζλ και πολύπλοκους μηχανισμούς

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ASPERGER

- Δεν υπάρχει νοητική υστέρηση
- Εμφανίζουν λόγο στην ίδια ηλικία με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης
- Κατανοούν και χρησιμοποιούν σωστά τους γραμματικούς κανόνες

Εκπτώσεις - Ελλείψεις

- Περιορισμένη κατανόηση και χρήση προσωπικών αντωνυμιών
- Πραγματολογικές αποκλίσεις στο λόγο
- Επαναληπτικός και στερεότυπος λόγος

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ASPERGER

- Επιτηδευμένος, στείρος, αδέξιος, ιδιότυπος, επαναληπτικός λόγος, ιδιομορφίες στην προσωπία του λόγου
- Εμμονές σε περιορισμένα θέματα συζήτησης
- Περιορισμένη βλεμματική επαφή
- Δυσκολία κατανόησης και ανταπόκρισης στα συναισθήματα των άλλων - Δυσκολία εκδήλωσης συναισθημάτων

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ASPERGER

- Κοινωνική συναλλαγή με ωφελμιστική σκοπιμότητα
- Δυσκολία να δημιουργήσουν βαθύτερες και όχι επιφανειακές σχέσεις - Αδέξια και περιορισμένη κοινωνική συμπεριφορά
- Αποφυγή κοινωνικών συναλλαγών με συνομήλικα ή μικρότερης ηλικίας παιδιά
- Ανυπακοή και άρνηση σε αλλαγές
- Αδεξιότητα στην αδρή και λεπτή κινητικότητα

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2006

Δείγμα 56.946 παιδιών ηλικίας 9-10 ετών (South Thames, UK)

- **Αυτισμός 0,389%**
- **Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές 1,161%**

Baird, G., Simonoff, E., Pickles, A., Chandler, S., Loucas, T., Meldrum, D., & Charman, T. (2006). Prevalence of disorders of the autism spectrum in a population cohort of children in South Thames: the Special Needs and Autism Project (SNAP). *Lancet*, 368 (9531), 210-215

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2008

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1/88 παιδιά

1/54 αγόρια

1/254 κορίτσια

Centers for Disease Control and Prevention. Prevalence of autism spectrum disorders – Autism and developmental disabilities monitoring network, 14 sites, United States, 2008. MMWR 2012; 61 (SS03): 1-19.

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2011

Δείγμα 55.946 παιδιών ηλικίας 7-12 ετών (South Korea)

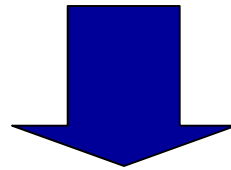
- Αυτισμός 0,94%
- Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές 2,64%

Kim, Y. S., Leventhal, B. L., Koh, Y.-J., Fombonne, E., Laska, E., Lim, E.-C., Cheon, K.-A., Kim, S.-J., Kim, Y.-K., Lee, H., Song, D.-H., & Grinker, R. R. (2011). Prevalence of autism spectrum disorders in a total population sample. *The American Journal of Psychiatry*, AJP in Advance. Published May 9, 2011 (doi: 10.1176/appi.ajp. 2011.10101532).

ΠΡΟΔΡΟΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μη ανάπτυξη-εκδήλωση των ακόλουθων δεξιοτήτων έως την ηλικία των 18 μηνών:

- Πρωτοδηλωτικό δείξιμο (παιδιά τυπικής ανάπτυξης: 9-14 μηνών)
- Βλεμματική παρακολούθηση ενηλίκου
- Συμβολικό παιχνίδι

- Πιθανότητα διάγνωσης αυτισμού στην ηλικία των 3,5 ετών: 83,3%

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΝΩΣΗΣ

- Δείκτης νοημοσύνης και επικοινωνιακός λόγος
- Πρώιμη παρέμβαση
- Εντατικότητα προγραμμάτων παρέμβασης
- Μεθοδολογία-αποτελεσματικότητα προγραμμάτων παρέμβασης
- Συμβολή του οικογενειακού περιβάλλοντος

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Η πρόσκτηση της Θεωρίας του Νου δεν προκύπτει ξαφνικά, αλλά έπεται της ανάπτυξης μιας σειράς σταδίων, καθένα από τα οποία συμβάλλει στην ικανότητα του ατόμου να «διαβάζει το νου» των άλλων.

Τσιρέμπολου Εριφύλλη, Θεωρία του νου και αυτισμός: Ανασκόπηση θεωρητικών προσεγγίσεων και κλινικών εφαρμογών.

<http://www.autismhellas.gr/el/BehaviouralApproach.aspx>

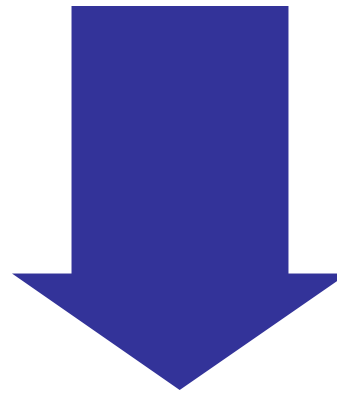
ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

- «Ανάγνωση του νου»: Κατανόηση των επιθυμιών και των πεποιθήσεων του εαυτού μας και του άλλου και πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς (Mitchell, 1996)
- Η ικανότητα του ατόμου «να διαβάζει το νου» ώστε να αποδίδει στον εαυτό του και τους άλλους νοητικές καταστάσεις
- Οι πράξεις έχουν μία λογική συνέχεια, δηλαδή οι ενέργειες και οι απόψεις των ανθρώπων απορρέουν από αυτό που σκέφτονται, ελπίζουν και επιθυμούν

Εγγενής γνωστικός μηχανισμός

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

- Δεξιότητες που σχετίζονται με τη θεωρία του νου

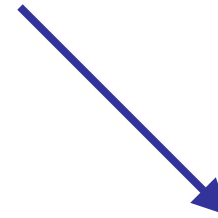
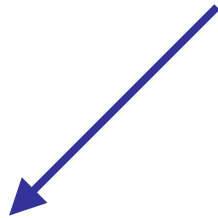

Καίριες δεξιότητες (pivotal responses)

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Οι δεξιότητες της θεωρίας του νου ως καίριες δεξιότητες

*Κοινωνική-συναισθηματική
Ανάπτυξη*

*Γνωστική
ανάπτυξη*

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Η από κοινού εστίαση της προσοχής στην τυπική ανάπτυξη

Η από κοινού εστίαση της προσοχής, συνίσταται στην ικανότητα του ατόμου να ακολουθεί το βλέμμα κάποιου άλλου προς ένα αντικείμενο αμοιβαίου ενδιαφέροντος.

- Ανταποκρίνεται κατευθείαν στο αντικείμενο-στόχο που κοιτάζει ο ενήλικας
- Κατευθύνει τον ενήλικα να ακολουθήσει το βλέμμα του προς το αντικείμενο του ενδιαφέροντός του

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Η από κοινού εστίαση της προσοχής στην τυπική ανάπτυξη

- Τα βρέφη ακολουθούν το βλέμμα κάποιου άλλου προς ένα αντικείμενο αμοιβαίου ενδιαφέροντος με μη λεκτικά μέσα (εναλλαγή του βλέμματος και χειρονομίες)
- Καθώς μεγαλώνουν, η ικανότητα αυτή ενισχύεται με την ανάπτυξη του λόγου

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Η από κοινού εστίαση της προσοχής στην τυπική ανάπτυξη

Μεταξύ των 12-15 μηνών:

- Χρησιμοποιούν τόσο το βλέμμα όσο και το γύρισμα του κεφαλιού του ενήλικα για να προσδιορίσουν το αντικείμενο-στόχο, ακόμα και εάν υπάρχουν διασπαστικοί παράγοντες στο οπτικό τους πεδίο
- Αναπτύσσεται η ικανότητα να προσδιορίζουν το αντικείμενο-στόχο με βάση το δακτυλοδείξιμο

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Η από κοινού εστίαση της προσοχής στην τυπική ανάπτυξη

Στα μέσα του 2^{ου} έτους, η ικανότητα της από κοινού εστίασης της προσοχής συνίσταται στην εναλλαγή:

- βλέματος
- χειρονομιών και
- σχολίων

Visual perspective-taking abilities

- **Δύο (2) ετών:** Ικανότητα να διαπιστώνει τι βρίσκεται στο οπτικό πεδίο κάποιου άλλου (κρύβει ή εμφανίζει αντικείμενα μετά από εντολή)
- **Τριών (3) ετών:** Συμπεραίνει τι βρίσκεται στο οπτικό πεδίο κάποιου άλλου (σε σκίτσο)

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- **3-4 ετών:** Συμπεραίνει πώς βλέπει ένα αντικείμενο ένα άλλο άτομο (π.χ. αν βλέπει μια φωτογραφία ίσια ή ανάποδα)

Κατανοεί τον κανόνα ότι για να γνωρίζει κάποιος κάτι πρέπει να έχει συλλέξει τις κατάλληλες πληροφορίες

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ
Παιδιά με αυτισμό

The Sally–Anne test

**Η απροσδόκητη μετατόπιση
(the unexpected transfer)**

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Παιδιά με αυτισμό

- Η απροσδόκητη μετατόπιση
- Το κουτί που εξαπατά
- Το αντικείμενο που εξαπατά
- Αναγνώριση συναισθημάτων

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Παιδιά με αυτισμό

Ανάγνωση ιστοριών και διατύπωση ερωτήσεων που εξετάζουν κατά πόσο το παιδί κατανοεί την ιστορία και τη σημασία κάποιων θεμάτων της ιστορίας που σχετίζονται με την αντίληψη για:

- τις προθέσεις
- τις πεποιθήσεις
- στοιχεία της σκέψης των προσώπων της ιστορίας

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ

Παιδιά με αυτισμό

- Εμείς και οι άλλοι
- Η διαφορετικότητα

Ευχαριστώ !